

KAROLO YA 3

Ka moo o ka kopang ka teng ho fumantshwa phihlello ya lešedi

Karolo ena e kenyeletsa tse latelang:

3.1 Mofuta wa kopo

3.2 Ditefo tse tsamayang le ho kenya dikopo

3.3 Seabo sa Mohlanka wa Lesedi

3.4 Menyetla ya mmuso

3 Na nka e kenya jwang kopo ya PAIA?

Kopo ya phihlello ya lesedi e ka kenngwa ho ditheo tsa bohle le tsa poraefete. Motho ya kenyang kopo o tsejwa ka hore ke “mokopi”, mme o na le tokelo ya phihlello ya mefuta e itseng ya lesedi le bolokilweng ke ditheo tsa bohle kapa tsa poraefete. PAIA e bontsha mekgwa e fapaneng ya ho fihlella lesedi la setheo sa bohle kapa sa poraefete. Diforomo tse itseng tse laetsweng di tlamehile ho sebediswa ke bakopi ha ba kenya dikopo tsa lesedi. Diforomo tsena di ka fumanwa ho PAIA.

MOFIITA WA	FOROMO YA PAIA	KAROLO YA PAIA
Setheo sa bohle	Foromo ya A	Karolo ya bo 18
Setheo sa poraefete	Foromo ya C	Karolo ya bo 53

Diforomo di lokela ho fumaneha diwebesaeteng tsa ditheo tsa bohle le tsa poraefete ka bobedi. Di ka fumaneha hape ofising ka nngwe ya porofentshe ya Khomishene ya Afrika Borwa ya Ditokelo tsa Botho, ekasitana le webesaeteng ho www.sahrc.org.za.

3.1 Ke mang ya ka kenyang kopo ya PAIA?

Mang kapa mang o a dumellwa ho kenya kopo ho latela molao wa PAIA. Mokopi a ka ba:

Motho wa Tlhaho

- » motho enwa ha a tlamehe ho ba mohahi wa Afrika Borwa kapa modudi wa Afrika Borwa

KAPA

Motho wa molao

- » jwalo ka kgwebo kapa mokgatlo

KAPA

Motho ya emetseng motho wa tlhaho kapa motho wa molao

Mokopi o na le tokelo ya ho fihlella direkoto tse fupereng dintlha tsa botho tsa mokopi ka boyena, kapa tsa motho eo mokopi a mo kenyesang kopo.

Setheo sa bohle se nkuwa e le motho wa molao mme se ka kenya kopo ya phihlello ya direkoto tse polokelong ya ditheo tsa poraefete, ha feela setheo sa bohle se (1) sebeletsa molemo wa bohle, le (2) haeba direkoto di batlelwa ho phethahatsa kapa ho baballa ditokelo le ha e ka ba dife tseo e seng tsa setheo sa bohle.

Ho bohlokwa ho ela hloko hore PAIA ha e sebeletse hore mafapha a mmuso (ho kenyeletswa makala a naha, porofentshe le masepala), motho kapa institjushene efe kapa efe e phethahatsang matla kapa e etsang tlamo ho latela Molao wa motheo, (jwalo ka SAHRC le Ofisi ya Mosireletsi wa Setjhaba), kapa molao wa motheo wa porofentshe (jwalo ka Lekgotla la Kapabophirima la Dilaesentshe tsa Tahi), o kenye dikopo tsa PAIA ho ditheo tse ding tsa bohle.

3.1.1 Na ke e tlatsa jwang foromo ya kopo ya PAIA?

Kopo ya phihlello ya lesedi le polokelong ya setheo sa bohle kapa sa poraefete e kenngwa ka ho tlatsa foromo ya kopo ya PAIA le ho e neha setheo se tshwanelehileng. Kopo ya PAIA e lokela ho lebiswa ho Mohlanka wa Lesedi, Motlatsa Mohlanka wa Lesedi kapa Hlooho ya setheo sa bohle kapa sa poraefete, mme e lokela ho sebedisa dintlha tsa dikgokahanyo tse nepahetseng le tsa moraorao.

Ho feta ho ho nehelana ka dintlha ka setheo se tshwanelehileng, foromo ya kopo ya PAIA jwalo ka ha ho laetswe e kenyeletsa tse latelang:

LESEDI LE BATLWANG	TLHALOSO
Dintlha tsa mokopi	Ho hlokeha dintlha tse kgotsofatsang ka mokopi hore mokopi a tsebehe habonolo, ho kenyeletsa le dintlha tsa dikgokahanyo tsa mokopi: aterese ya poso, aterese ya imeile, nomoro ya fekese le/kapa founu ya Afrika Borwa.
Dintlha tsa rekoto e kopuwang	Ho hlokeha dintlha tse kgotsofatsang ka rekoto hore rekoto eo e fumanehe habonolo. Dipampiri tse ding di ka sebediswa ho nehelana ka dintlha tse ding tsa kopo, ha feela leqephe ka leng le saenuwa mme le hokelwa ho foromo ya kopo.
Mokgwa wa ho fihlella rekoto	Tlhaloso ya foromo kapa mokgwa oo rekoto e lokelang ho fanwa kapa ho fihlellwa ka ona.
Mokgwa oo mokopi a tla tsebiswa ka ona ka phihlello	Mokgwa oo mokopi a tla tsebiswa ka ona ka qeto ya ho dumella kapa ho hanela kopo ya hae.
Kgetho ya leleme	Ha kopo e kenngwa ho setheo sa bohle, leleme le kgethilweng leo ka lona rekoto e tla nehwa le lokela ho bontshwa.
Maemo a motho ya dumelletsweng ya kenyang kopo	Ha kopo e etswa lebitsong la motho e mong, bopaki ba boemo boo motho a kenyang kopo ka bona bo lokela ho nehwa (sena se tsejwa ka hore ke motho ya dumelletsweng).
Ditokelo tse amehang	Ha kopo e kenngwa ho setheo sa poraefete, mokopi o lokela ho bolela tokelo e amehang le ho hlalosa hore hobaneng rekoto e hlokwa bakeng sa phethahatso kapa paballo ya tokelo eo ka boyona.

Bakopi ba sa kgoneng ho bala kapa ho ngola ba ka kenya dikopo ka ho bua feela ho Mohlanka wa Lesedi kapa Motlatsa Mohlanka wa Lesedi wa setheo sa bohle, e leng ena ya tla jara boikarabelo ba ho tlatsa Foromo ya A lebitsong la mokopi.

3.1.2 Na ho na le tsamaiso e lokelang ho latelwa ha o kenya kopo ya PAIA?

Mokopi o lokela ho nehwa phihlello ya direkoto tse kopuweng, feela haeba a latetse ditlhoko tse latelang tsa tsamaiso:

- » Kopo ya PAIA e lokela ho etswa foromong e nepahetseng (Foromo ya A bakeng sa ditheo tsa bohle, Foromo ya C bakeng sa ditheo tsa poraefete), mme e lebiswe ho Mohlanka wa Lesedi kapa Motlatsa Mohlanka wa Lesedi wa setheo sa bohle kapa sa poraefete, kapa ho Hlooho ya setheo sa bohle kapa sa poraefete.
- » Foromo ya kopo ya PAIA e lokela ho kenngwa ka letsoho, ho romelwa ka poso, ka fekese kapa ho romelwa ka imeile ho setheo sa bohle kapa sa poraefete seo kopo e lebiswang ho sona.
- » Direkoto tse kopuwang ha di laolwe ke maemo a ho hana a fuweng ho PAIA.

3.2 Ho ja bokae ho kenya kopo ya PAIA?

Bakopi ba laelwa ho lefa tefo ha ba kenya kopo ya phihlello ya direkoto tsa ditheo tsa bohle le tsa poraefete.

Tefo ya ho kopa direkoto setheong sa bohle ke R35, ha tefo ya ho kopa direkoto ho setheo sa poraefete e le R50.

Ho bohlokwa ho ela hloko hore bakopi ba kopang phihlello ya lesedi la bona la botho ba dumelletswa hore ba se ke ba lefa tefo eo; empa ho sa na le tefo ya phihlello eo ba lokelang ho e lefa.

Bakopi bao moputso wa bona o leng ka tlase ho R14,712 ka selemo (haeba ba sa nyala) le ka tlase ho R27,192 ka selemo (haeba ba nyetse kapa ba le selekaneng sa bophelo bohle) HA BA a lokela ho lefa ditefo tsa kopo.

3.2.1 Ho ja bokae ho fihlella direkoto ho latela PAIA?

Bakopi hape ba lokela ho lefa ditefo tsa ho fihlella direkoto tsa ditheo tsa bohle le tsa poraefete. Tefo e akaretsa ditjeho tsa ho fuputsa ho fumana direkoto le ho di kopitsa.

Tlhophollo ya ditefo tsa ho fihlella direkoto tsa ditheo tsa bohle ke ena:

MOSEBETSI	TEFO
Kopi ya leqephe la A4 ka leng	60 disente
Kgatiso ya leqephe la A4 ka leng	40 disente
Kopi ho CD	R40
Ngolollo ya ditshwantsho leqepheng la A4	R22
Kopi ya setswantsho	R60
Ngolollo ya kgatiso ya kutlo leqepheng la A4	R12
Kopi ya kgatiso ya kutlo	R17
Phuputso le tokiso ya rekoto bakeng sa tshenolo	R15 hora ka nngwe kapa karolo ya yona, ho sa kenyeletswe hora ya pele, e hlokehang bakeng sa ho fuputsa le ho lokisa

Tlhophollo ya ditefo tsa ho fihlella direkoto tsa setheo sa poraefete ke:

MOSEBETSI	TEFO
Kopi ya leqephe la A4 ka leng	R1.10
Kgatiso ya leqephe la A4 ka leng	75 disente
Kopi ho CD	R70
Ngolollo ya ditshwantsho leqephe la A4	R40
Kopi ya setswantsho	R60
Ngolollo ya kgatiso ya kutlo leqepheng la A4	R20
Kopi ya kgatiso ya kutlo	R30
Phuputso le tokiso ya rekoto bakeng sa tshenolo	R30 hora ka nngwe kapa karolo ya yona, ho sa kenyeletswe hora ya pele, e hlokehang bakeng sa ho fuputsa le ho lokisa.

Ela hloko hore bakeng sa diinstitjushene tsa bohle le tsa poraefete, ditefo tsa ho posa di lokela ho lefuwa ke mokopi bakeng sa ho tsamaisa direkoto tsa bona.

Tse sa kenyeletsweng

Haeba Mohlanka wa Lesedi, Motlatsa Mohlanka wa Lesedi, kapa Hlooho ya setheo sa bohle/poraefete a nahana hore pokello le tlhahisobotjha ya ditokomane e tla nka dihora tse fetang tshelela, o lokela ho tsebisa mokopi, (ka tsebiso ya semolao), hore karolo ya nngwe borarong e lokela ho lefella ka pele e le dipositi.

Haeba rekoto e sa nehwe ka mokgwa o kopilweng, tefo ya phihlello e lefisitsweng mokopi ha e a tshwanela ho feta e neng e tla lefuwa haeba phihlello e ne e nehuwe ka mokgwa o kopilweng. Le ha ho le jwalo, molawana ona ha o sebetse haeba ho tlamehile ho sebediswa mokgwa o mong hobane lesedi le ne le lokela ho pongwa rekotong.

Haeba mokopi a sa kgone ho bala, ho bona kapa ho utlwa rekoto ka mokgwa oo e leng polokelong ya setheo sa bohle ka ona ka lebaka la bofokodi mmeleng, setheo sa bohle se laelwa ho nehela mokopi rekoto foromong eo mokopi a kgonang ho e fihlella. Tefo ya phihlello e lefiswang mokopi ha e a lokela ho feta tefo e neng e tla lefiswa ha a ne a se na bofokodi boo.

3.3 Na Mohlanka wa Lesedi a ka nthusa ho kenya kopo ya PAIA?

Ha kopo ya PAIA e etswa ho setheo sa bohle, Mohlanka wa Lesedi kapa Motlatsa Mohlanka wa Lesedi o lokela ho o thusa moo ho hlokehang ho tlatsa diforomo tsa PAIA.

Thuso mahala e tlamehile ho nehwa ke Bahlanka ba Lesedi.

MESÉBÉTSI YA
BAHLANKA WA
LESEDI

<p>Thusa mokopi ho tlatsa</p> <p>Foromo ya PAIA</p>	<p>Ha kopo ya PAIA e sa latele ditaelo tsohle tse ngotsweng foromong ya PAIA le molaong, Mohlanka wa Lesedi kapa Motlatsa Mohlanka wa Lesedi HA A kgone ho hana kopo. Bakeng sa hoo, Mohlanka wa Lesedi o lokela ho tsebisa mokopi, <u>ka lengolo</u>, hore ha a kgone ho dumela kopo hobane ha e a phethahala mme a mo nehe thuso ya ho etsa diphetoho tse hlokehang foromong. Haeba mokopi a sa arabe lengolo kapa a sa lokise foromo ka nako e kgotsofatsang, Mohlanka wa Lesedi a ka nna a hana kopo ya hae.</p>
<p>Neha mokopi lesedi le tshwanelehileng moo ho kgonehang.</p>	<p>Haeba ho kgotsofatsa mme ho kgoneha ho etsa jwalo, Mohlanka wa Lesedi o tlamehile ho neha mokopi lesedi le ha e ka ba lefe le leng le polokelong ya setheo sa bohle leo le lona le tshwanetseng kopo, le hoja direkoto tseo di ne di se karolo ya kopo ya pele.</p>
<p>Kopo ya phetiso</p>	<p>Ha kopo ya PAIA e kenngwa setheong sa bohle se fosahetseng, Mohlanka wa Lesedi wa setheo seo o tlamehile ho fetisetsa kopo eo ho setheo se nepahetseng sa bohle nakong ya matsatsi a sa feteng 14 kamora hoba kopo e amohelwe mme o lokela ho tsebisa mokopi ka lengolo ka phetiso eo.</p>
<p>Matsatsi a 30 ho arabela kopo</p>	<p>Kopo ya PAIA e lokela ho arabelwa ke setheo sa bohle kapa poraefete nakong ya matsatsi a sa feteng 30 kamora ho fumana kopo eo. Mohlanka wa Lesedi a ka kopa nako e ekeditsweng ya matsatsi a mang a sa feteng 30, mme a nehe lebaka le utlwahalang, le kenyeletsang kopo e amang</p>
<p>Nehela phihlello kapa o hane</p>	<p>(1) hore ho na le ditokomane tse ngata tse amehang, (2) ho tlamehile ho be le ditherisano le ditheo tse ding tsa bohle kapa tsa poraefete, (3) kapa haeba mokopi a file nako e ekeditsweng ka lengolo. Kopong e nngwe le e nngwe ya PAIA, ho dumelletswa feela kopo e le nngwe ya keketso ya nako.</p> <p>Ke boikarabelo ba Mohlanka wa Lesedi ho nehelana ka phihlello kapa ho e hanela. Qeto ena e tlamehile e nehwe mokopi ka lengolo.</p>
<p>Sebopeho sa phihlello, tefo ya phihlello le menyetla</p>	<p>Ha kopo ya PAIA e dumellwa, Mohlanka wa Lesedi o lokela ho tsebisa mokopi ka sebopeho seo ka sona phihlello e tla nehwa le hore ho tla ja bokae, e leng tefo e lokelang ho lefuwa hang ha phihlello e nehilwe. Hape mokopi o lokela ho tsebiswa hore o na le tokelo ya ho kenya boipiletso ba ka hare le kopo e lebiswang kgotla kgahlanong le tefo ya phihlello kapa kgahlanong le sebopeho seo phihlello e tla nehwa ka sona. Ho feta moo, tsebiso e lokela hape ho nehelana ka lesedi ka nako eo boipiletso kapa kopo ya kgotla e lokelang ho kenngwa ka yona ekasitana le tsamaiso e lokelang ho latelwa.</p>
<p>Ho qhala kopo</p>	<p>Haeba kopo ya PAIA e hanwa, tsebiso e lebiswang ho mokopi e lokela ho bolela mabaka a ho hana kopo, a tlamehileng ho tshhetswa ka ditaelo tse fuperweng ke PAIA. Jwalo feela ka sebopeho kapa phihlello le bokalo ba tefo ya phihlello, tsebiso e lokela ho neha mokopi lesedi mabapi le tokelo ya hae ya boipiletso kgahlanong le qeto kapa ho kenya kopo kgotla.</p>
<p>Tjhetjhisa ho nehelana ka rekoto</p>	<p>Mohlanka wa Lesedi a ka nka qeto ya ho tjhetjhisa nako eo a tla nehang mokopi rekoto eo a e kopileng ho latela Karolo ya bo 24 ya PAIA, haeba morero wa kopo ya rekoto eo ke ho e phatlalatsa nakong ya matsatsi a sa feteng 90 kapa haeba rekoto eo e laelwa ka molaong hore e phatlalatswe empa e so phatlalatswe.</p>

PAIA e bolela Dikarolong tsa 23 le 55 hore haeba Mohlanka wa Lesedi a sa kgone ho fumana direkoto tse kopilweng, kapa ho kgolwa hore ha di fumanehe, kamora ho netefatsa hore mehato yohle e kgotsofatsang e ile ya nkuwa ho fumana rekoto eo, Mohlanka wa Lesedi o lokela ho fa mokopi lengolo la boikano le bolelang hore rekoto e kopuweng ha e fumanehe kapa ha e kgone ho fumanwa. Lengolo la boikano le tlamehile ho ba le dintlha tse kgotsofatsang.

3.4 Na ke na le menyetla efe molaong ha kopo ya ka ya PAIA e hanwa?

Mokopi o na le tokelo ya ho nka mehato ya molao kgahlanong le Mohlanka wa Lesedi, Motlatsa Mohlanka wa Lesedi, kapa Hlooho ya setheo sa bohle kapa poraefete haeba Mohlanka wa Lesedi a ka nka qeto ya:

- » Ho hanela phihlello ya rekoto
- » Ho eketsa nako ya ho arabela kopo
- » Ho lefisa tefo ya kopo kapa tefo ya phihlello
- » Ho nehelana ka phihlello ya rekoto ka sebopeho se fapaneng le se kopilweng qalong.

Karolo ena e tla hlalosa menyetla ya molao e fumanehang ho bakopi ba lakatsang ho bula nyewe kgahlanong le diqeto tsa Bahlanka ba Lesedi.

3.4.1 Menyetla ya Molao kgahlanong le Ditheo tsa Bohle

Ha mokopi a sa kgotsofatswa ke qeto e nkuweng ke Mohlanka wa Lesedi wa setheo sa bohle, mokopi o na le tokelo ya ho etsa boipiletso ba ka hare. Boipiletso ba ka hare bo kenya motho wa maemo a batlang a le hodimo ya shebang botjha qeto ya Mohlanka wa Lesedi le ho nka qeto ka hore Mohlanka wa Lesedi o nkile qeto e nepahetseng kapa tjhe. Haeba motho enwa wa maemo a phahameng a dumella qeto ya Mohlanka wa Lesedi, boipiletso ba ka hare bo a hanelwa mme qeto e nkuweng pele mabapi le kopo ya PAIA e a tiiswa. Haeba motho enwa wa maemo a phahameng a sa amohela qeto ya Mohlanka wa Lesedi, boipiletso bo a amohelwa mme qeto ya pele mabapi le kopo ya PAIA ea a qhalwa.

Ho bohlokwa ho ela hloko hore o ka kenya boipiletso ba ka hare feela ho mafapha a mmuso a naha, porofentshe le masepala. Ha ho tsamaiso ya ka hare e fumanehang bakeng sa ditheo tse ding tsa bohle.

Motse wa Cape Town ke mohlala wa mmuso wa masepala oo boipiletso ba ka hare bo ka qalwang kgahlanong le ona. Letlole la Dikotsi Mebileng ke mohlala wa setheo sa bohle seo e seng karolo ya mmuso wa naha, porofentshe kapa lehae, ka ha se thehuwe ho latela molao (Molao wa Letlole la Dikotsi Mebileng), mme ka hoo boipiletso ba ka hare ha bo kgone ho etswa kgahlanong le setheo sena.

3.4.1.1 Ke mang ya ka etsang boipiletso ba ka hare?

Mokopi ya etsang kopo ya PAIA ho setheo sa bohle sa naha, porofentshe kapa masepala mme a hanelwa phihlello o na le tokelo ya ho etsa boipiletso ba ka hare. Sena se etswa ka ho tlatsa Foromo ya B ya PAIA le ho e neha setheo sa bohle sa naha, porofentshe kapa masepala. Kopi ya Foromo ya B e ka fumanwa webesaeteng ya setheo se amehang mme e ka fumanwa hape ofising e nngwe le e nngwe ya Khomishene ya Afrika Borwa ya Ditokelo tsa Botho.

Haeba boipiletso ba ka hare bo kenya setho sa boraro, setheo sa bohle se amohetseng boipiletso ba ka hare, se jara boikarabelo ba ho ikgokahanya le ditho tsa boraro tsohle tse amehang. Ditaello tsa tsebiso le boemedi di a tshwana le tsa kopo ya pele ya PAIA.

Ditho tsa boraro di a dumellwa hape ho etsa boipiletso ba ka hare kgahlanong le qeto e entsweng ke setheo sa bohle ho neha phihlello ya rekoto e boletsweng.

3.4.1.2 Na o ka etsa neng boipiletso ba ka hare?

Mokopi a ka etsa boipiletso ba ka hare kgahlanong le qeto ya setheo sa bohle tlasa mabaka a latelang:

- » Mokopi ha a kgotsofatswe ke ditefo tse hlokehang bakeng sa kopo.
- » Mokopi ha a kgotsofatswe ke qeto ya ho neha setheo sa bohle keketso ya matsatsi a 30 ho arabela kopo.
- » Mokopi ha a kgotsofala ha sebopeho seo direkoto di nehwang ka sona ha se tshwane le sebopeho se kopilweng, mme mokopi o dumela hore ho ne ho ke ke ha ba boima ka tsela e sa kgotsofatseng hore setheo sa bohle se mo fe rekoto ka sebopeho seo mokopi a e kopileng ka sona.

3.4.1.3 Na nka etsa jwang boipiletso ba ka hare?

Boipiletso ba ka hare bo lokela ho etswa ke mokopi nakong e sa feteng matsatsi a 60 kamora ho tsebiswa hore kopo ya pele ya PAIA e hannwe. Sena se etswa ka ho tlatsa Foromo ya B le ho e kenya lefapheng la mmuso le loketseng la naha, porofentshe kapa masepala.

Mmuso wa Naha	Haeba kopo ya PAIA e entswe ho lefapha la naha, mokopi a ka etsa boipiletso ba ka hare ho Letona la lefapha leo.
Mmuso wa Porofentshe	Haeba kopo ya PAIA e entswe ho lefapha la porofentshe, mokopi a ka etsa boipiletso ho Setho sa Lekgotla la Phethahatso la lefapha leo.
Mmuso wa Masepala	Haeba kopo ya PAIA e entswe ho lefapha la masepala, mokopi a ka etsa boipiletso ho majoro wa masepala, kapa sebui sa masepala, kapa motho mang kapa mang e mong ya kgethilweng ke Lekgotla la Masepala masepaleng ona oo.

Foromo ya B e kenngwa ho Mohlanka wa Lesedi/Motlatsa Mohlanka wa Lesedi yena eo ya hanneng kopo ya pele, eo jwale a laelwang ho e neha Mohlanka wa Lesedi.

ELA HLOKO

Haeba boipiletso bo laela hore tsebiso e nehwe setho sa boraro (ke hore, ha lesedi le fupere lesedi la botho ka motho e mong, le kang direkoto tsa Ditshebeletso tsa Lekenno tsa Afrika Borwa (SARS), ekasitana le lesedi la lekunutu, lesedi le tobileng la kgwebo, le lesedi la Diphuputso ka setho sa boraro), tlasa maemo ao boipiletso bo tlamehile bo etswe matsatsi a 30 a so fete kamora hoba tsebiso e nehwe.

Mokopi o lokela ho etsa boipiletso ba ka hare ho Mohlanka wa Lesedi wa setheo se loketseng ka poso, fekese kapa imeile.

Boipiletso ba ka hare bo lokela ho kenyeletsa sehlooho sa boipiletso ba ka hare, mabaka a tshhehetsang boipiletso, le ho kenyeletsa lesedi le leng le ha e ka ba lefe le tsejwang ke motho ya etsang boipiletso.

Haeba mokopi a lakatsa ho tsebiswa ka qeto ya boipiletso ba ka hare ka mokgwa o mong, (ntle le karabelo e ngotsweng), o tlamehile a bolele mokgwa oo o mong le ho nehelana ka lesedi le ha e ka ba lefe le hlokehang.

Ho etsahalang ha boipiletso ba ka hare bo etswa kamora ho feta ha letsatsi la ho qetela la nako e behuweng?

Ha boipiletso ba ka hare bo etswa kamora hoba matsatsi a 60 a fete, setheo sa bohle se tshwanelehileng se lokela ho amohela boipiletso haeba lebaka le kgotsofatsang le le teng bakeng sa boipiletso ba kamora nako. Ha setheo se tshwanelehileng sa bohle se sa amohele boipiletso ba ka hare bo entsweng kamora nako, se lokela ho tsebisa motho ya entseng boipiletso.

3.4.1.4 Boipiletso ba ka hare bo ja bokae?

Mokopi ya etsang boipiletso ba ka hare o tlamehile ho lefa tefo e laetsweng, haeba e le teng. Haeba tefo ya boipiletso e lokela ho lefuwa ha kopo e etswa, qeto ka boipiletso e tla tjhetjhiswa ho fihlela tefo e etswa.

NA NKA KENYA KOPO KGOTLA KGAHLANONG LE QETO YA SETHEO SA BOHLE?

Ee. Haeba mokopi a sa atleha ka boipiletso ba hae ba ka hare kgahlanong le setheo sa bohle, kapa haeba setheo sa bohle se hanne ho amohela boipiletso ba ka hare bo entsweng kamora nako e behilweng, kapa haeba mokopi a sa kgotsofala ka mokgwa le ha e ka ba ofe ka lebaka la qeto e nkuweng ke setheo sa bohle, mokopi a ka kopa ho lekgotla la dinyewe ka ho kenya kopo matsatsi a 30 a so fete kamora hoba a fumane qeto. *Mokopi kapa setho sa boraro se ka lebisa kopo kgotla feela kamora hoba tshebetso ya boipiletso e phethwe.*

3.4.2 Monyetla wa Molao kgahlanong le Ditheo tsa Poraefete

Ha mokopi a sa kgotsofala ka qeto e entsweng ke hlooho ya setheo sa poraefete, ho tea mohlala, ho hanela phihlello, ho lefisa tefo ya phihlello, kapa ho eketsa nako eo a lokelang ho nehelana ka karabelo, mokopi a ka kopa thuso kgotla matsatsi a 180 a so fete kamora hoba a fumane qeto e sa mo kgotsofatsang. Qeto ya setheo sa poraefete e tla shejwa botjha ke lekgotla mme qeto e tla nkuwa ke lekgotla la dinyewe hore na phihlello e tla nehwa kapa tjhe.

BRUMMER V. LETONA LA LEFAPHA LA NTSHETSOPELE YA SETJHABA

Nyeweng ena lekgotla le ile la bolela hore nako ya pele ya matsatsi a 30 ho latela PAIA eo ho yona mokopi a ka kopang lekgotleng ha a sa kgotsofala ka qeto ya Mohlanka wa Lesedi e ne e sa lekana hore tshebetso ya toka e phethahale. Ho ile ha nkuwa qeto, ke hona, hore nako ya matsatsi a 30 e na le bofokodi mme e tla eketswa hore e be nako ya matsatsi a 180. Kahlolo ena e bontshitswe Molaong wa Paballo ya Lesedi la Botho o boelang hore ho na le nako ya matsatsi a 180 eo mokopi a nang le yona hore a ka kenya tletlebo ho Molaodi wa Lesedi, kamora hoba a sebedise tshebetso ya PAIA yohle ya ho fumana phihlello ya rekoto ya botho.

Hang ha melawana le tsamaiso e laolang dinyewe tsa phihlello ya lesedi e thehilwe ke Lekgotla la Melawana bakeng sa Lekgotla la Dinyewe, dinyewe tsohle tse amang phihlello ya lesedi di tla iswa pela Makgotla a Maseterate e le lekgotla la pele, jwalo ka ha ho laetswe karolong ya 79 ya PAIA ekasitana le ho Makgotla a Dinyewe a Phahameng.

3.4.3 Ho tla etsahala eng ka nyewe ya ka kgotla?

Ho na le dipheho tse mmalwa tse ka fihlellwang ha o isa nyewe ya PAIA kgotla. Kamora ho utlwa mahlakore ka bobedi a nyewe, mohlanka ya tshwereng nyewe o na le matla a ho nehalana ka taelo ya toka le tekatekano. Hona ho ka kenyeletsa taelo: (1) e tiisang, e fetolang, kapa e qhelelang ka thoko qeto ya setheo sa bohle kapa sa poraefete mabapi le kopo ya PAIA; (2) e laelang setheo sa bohle kapa poraefete ho nka mohato o itseng kapa ho se nke mohato o itseng; (3) e nehang thibelo ya molao, taelo, monyetla o boletsweng, kapa tefo; kapa (4) e laelang hore ditefo tse boletsweng di etswe.

KAROLO YA 4

Mabaka ao phihlello ya lesedi e
ka hanelwang tlasa ona

Karolo ena e kenyeletsa:

- 4.1 Ho tliša botsitso pakeng tsa tokelo ya phihlello ya lesedi le ditokelo tse ding
- 4.2 Maemo a tlamang kgahlanong le Maemo a boikgethelo a ho hanela phihlello
- 4.3 Maemo a ho hanela phihlello ya lesedi a lenaneng la PAIA
- 4.4 Teko ya molemo wa bohle

4.1 Maemo ao Phihlello ya Lesedi e ka Hanelwang tlasa ona

Karolo ena e tla nehelana ka tjhebokakaretso ya maemo ao phihlello ya lesedi e ka hanelwang tlasa ona ho latela PAIA, le tataiso ya mokgwa wa ho phethahatsa melawana e dumellang mohlanka wa lesedi ho hanela kopo. PAIA e fana ka maemo a 12 ao phihlello ya lesedi e ka hanelwang tlasa ona ke mohlanka wa lesedi wa setheo sa bohle kapa sa poraefete, mme a mang a ona ke a tlamang ha a mang a ona e le a boikgethelo (*sheba karolo ya bo 4.2 mona ka tlase bakeng sa lesedi le eketsehileng*). Ho feta moo, PAIA e fana ka polelwana ya molemo wa bohle eo hantlentle e hlakolang maemo le ha e ka ba afe a ho hanela phihlello ya lesedi, ha feela molemo wa bohle leseding leo e ka ba se lokelang ho shejwa. (*Sheba karolo ya bo 4.4 mona ka tlase bakeng sa lesedi le eketsehileng*).

HO TLA BA BOITSIJO FARENG TSA TOKELO YA PHIHLELLO YA LESEDI LE EKETSEHILENG TSE DING	
MOLAWANA O AKARETSANG	Tokelo ya phihlello ya lesedi e fumanwa kahara Bili ya Ditokelo ya Molao wa Motheo wa Afrika Borwa mme, hore tokelo ena e tle e phethahatswe, phihlello ya lesedi e lokela ho nehwa nako le nako ha ho tshwanelehile.
MAEMO A MEKGELO	Jwalo feela ka ho ditokelo tse ding tse fuperweng ke Bili ya Ditokelo, tokelo ya phihlello ya lesedi e ka sehelwa meedi kapa ya hanelwa maemong a itseng. PAIA e thehilwe haholoholo ho totobatsa maemo ao dikopo tsa lesedi di ka hanelwang tlasa ona, mme ka hoo tokelo ya phihlello ya lesedi e sehetswe meedi.

4.2 Maemo a tlamang papisong le Maemo a boikgethelo a ho hanela phihlello ya lesedi

PAIA e a bolela hore tlasa mabaka a itseng mohlanka wa lesedi ha a tshwanele ho senola lesedi. Ka bokgutshwanyane, mabaka a hlaosang hore hobaneng lesedi le sa kgone ho senolwa a mabapi le hore na tshenolo eo ya lesedi e tla baka kotsi e fetang ya ha le sa senolwe. Ka lebaka leo, PAIA e fana ka lenane la maemo a leshome le metso e mmedi ao mohlanka wa lesedi wa setheo sa bohle kapa poraefete a ka hanelang phihlello ya lesedi tlasa ona (*maemo ana a 12 a tla hlahiswa ka botlalo karolong ya 4.3 mona ka tlase*). Ka tsohong la pele, a mang a mabaka ana a ho se senole ke a tlamang mohlanka wa Lesedi, ho bolelang hore mohlanka wa lesedi ha a tshwanele ho dumella phihlello ya lesedi ha ho ka hlahiswa bopaki ba hore ho na le maemo a itseng a tlamang a ho hanela phihlello ya lesedi. Ka ho le leng, maemo a mang a ho hanela phihlello ya lesedi ke a tsejwang ka hore ke a boikgethelo. Hona ho bolela hore mohlanka wa lesedi a ka senola lesedi kapa rekoto e boletsweng kapa a se senole letho. Ka lebaka lena mohlanka wa lesedi o lokela ho sebedisa boikgethelo ba hae ha a hlahloba maemo ho bona hore na ho senola lesedi ho ka baka kotsi ho setheo sa bohle kapa sa poraefete ho feta ha a sa le senole, e leng se ka behang kotsing tokelo ya mokopi ya phihlello ya lesedi.

DIPEHELO TSA PAIA TSE LOKELANG HO ELWA HLOKO

Bakeng sa dikganelo tse tlamang, PAIA e sebedisa lentse le reng “tshwanela”.

Bakeng sa dikganelo tsa boikgethelo, PAIA e sebedisa lentse le reng “ka”

Hopola hore ha o le Mohlanka wa Lesedi o tlamehile o dule o shebile dintlha feela ha o phethahatsa maemo a ho hanela phihlello ya lesedi. Se ke wa nka mahlakore, mme o be mahareng ka dinako tsohle!

4.3 Maemo a ho hanela phihlello ya lesedi

Jwalo ka ha ho boletswe mona ka hodimo ho na le maemo a fapaneng ao kopo ya phihlello ya lesedi e ka hanelwang kapa e tlamehileng ho hanelwa tlasa ona ke Mohlanka wa Lesedi wa setheo sa bohle kapa poraefete. Maemo ana a lenaneng le Kgaolong ya bo 4 ya Karolo e Kgolo ya bo 2 bakeng sa Setheo sa Bohle, le Kgaolong ya bo 4 ya Karolo e Kgolo ya bo 3 bakeng sa Setheo sa Poraefete ho PAIA.

4.3.1 Paballo ya lekunutu la setho sa boraro

Mohlanka wa Lesedi wa setheo sa bohle kapa poraefete ha a tshwanele ho dumella phihlello ya lesedi la botho la motho wa tlhaho, ho kenyeletswa motho ya seng a hlokahetse (*bakeng sa tlhaloso ya “motho wa tlhaho” sheba Mantswe a Thusang mona ka hodimo*). PAIA e a bolela hore molemong wa ho baballa tokelo ya lekunutu ya setho sa boraro seo e leng motho wa tlhaho, Mohlanka wa Lesedi o tlamehile ho lekola hore na ho neha mokopi lesedi le boletsweng ‘ho tla kenya tshenolo e sa kgotsofatseng ya lesedi la botho’ (sheba dikarolo tsa 34 le 63 tsa PAIA).

Karolo ya bo 1 ya PAIA e nehelana ka tlhaloso e batsi ya lesedi leo e leng “lesedi la botho”. E kenyeletsa lesedi le amang bong, ho ima, le bodumedi, ekasitana le mangolo a botho, DNA, dikgatiso tsa menwana, le moo lebitso la motho le hlahellang direktong.

Le ha ho le jwalo, Mohlanka wa Lesedi o tlamehile hape ho nahana ka hore na lesedi la botho le boletsweng le ka ba la mekgahlelo e latelang ya lesedi la botho e ka senolwang kapa tjhe:

- » Lesedi la botho ka motho ya nehelaneng ka tumello hore lesedi lena le ka nehwa;
- » Lesedi la botho le seng le tsejwa ke bohle;
- » Lesedi la botho la ngwana wa dilemo tse ka tlase ho 18 moo tshenolo ya lesedi leo e leng molemong wa ngwana, mme mokopi e le mohlakomedi wa ngwana eo (ke hore, motswadi kapa mohlakomedi);
- » Lesedi la botho la motho ya seng a hlokahetse le nehwa mokopi eo e leng wa lapa la motho ya hlokahetseng, kapa ya nehuweng tumello (e ngotsweng) a e nehwa ke eo e leng wa lapa;
- Lesedi la botho la motho ya hlokahetseng eo e seng e le dilemo tse fetang 20 a hlokahetse;
- Lesedi la botho la motho eo e leng kapa eo e neng e le mohlanka setheong sa bohle kapa poraefete le moo lesedi le leng mabapi le boemo ba hae ba bohanka.

PAIA e laela hore Bahlanka ba Lesedi ba Ditshebeletso tsa Afrika Borwa tsa Lekeno (SARS) ba se ke ba senola lesedi la motho la lekgetho le lekeno, ntle le ha mokopi a kopa phihlello ya lesedi la hae ka boyena.

4.3.2 Paballo ya lesedi la kgwebo la setho sa boraro

Bahlanka ba Lesedi ba ditheo tsa bohle le tsa poraefete ba tlamehile ho hanela phihlello ya lesedi haeba ho lokolla lesedi leo ho ka baka kotsi ho menyetla ya kgwebo kapa tjehelete ya mokgatio. PAIA e nehelana ka lenane la lesedi la kgwebo leo Mohlanka wa Lesedi a sa tshwanelang ho le senola.

- » Makunutu a Kananyo;
- » Lesedi la ditjehelete, kgwebo, saentshe, diphuputso kapa thekeniki ka setho sa boraro leo, ha le ka senolwa, le ka bakang kotsi ho setho sa boraro;
- » Lesedi le seng le nehuwe setho sa boraro ka lekunutu.

Le hoja ho na le molawana o akaretsang wa hore lesedi la khamphani le baballwe, setheo sa bohle se laelwa ho sebetso ka mokgwa wa ponahalo. Maamong ana ho lokela ho elwe hloko hore ho na le maemo a itseng ao lesedi la kgwebo la khamphani le ka senolwang ho ona.

Ho sa Kenyeletsweng ho PAIA: Direkoto tsa setho sa boraro tse fupereng lesedi le amang polokeho ya bohle kapa dikotsi tsa tikoloho le lokela ho senolwa, le hoja tshenolo ya lesedi leo e ka baka kotsi ho setho sa boraro. Hona ke lesedi la molemo wa bohle (sheba karolo ya bo 4.4 ka tlase ho mona).

4.3.3 Paballo ya lesedi la lekunutu

PAIA e laela hore mohlanka wa lesedi o tlamehile ho hanela phihlello ya rekoto haeba ho senola rekoto e tla ba tlolo ya tshwanelo ya tumellano eo motho a nang le yona ho e mong ho latela tumellano kapa konteraka.

4.3.4 Paballo ya polokeho ya motho le thepa

Karolo ena e bolela hore mohlanka wa lesedi o tlamehile ho hanela phihlello ya rekoto haeba tshenolo ya rekoto bonneteng ho ka lebellwa hore e ka tlisa bofokodi polokehong ya motho kapa thepa. Karolo ena e na le nthla ya tokelo ya lekunutu kaha e sheba bophelo ba botho ba motho le thepa ya hae.

4.3.5 Paballo ya lesedi tshebetsong ya molao

Morero wa karolo ena ke ho baballa lesedi le batlwang ditshebetsong tsa molao le tsa phethahatso ya molao. Karolo ena e ananela melao e meng e laolang mekgahlelo e meng ya lesedi. Karolong ena Molao wa Tsamaiso ya Melato ya Botlokotsebe wa bo 51 wa 1977 o ananelwa e le molao o laolang direkoto tse mabapi le tsamaiso ya dibeile le ditshebetso tse ding tsa phethahatso ya molao. Hape, hona ho a sebetso le ho direkoto tse sa tshwanelwang ke ho hlahiswa. Ka mantswe a mang, direkoto tse sa fumaneheng ho motho e mong le ha e ka ba mang, nthle le motho ya nang le tshwanelo ya ho di fihlella, mohlala, leqwetha le nang le tshwanelo ya moemelwa. Direkoto le ha e ka ba dife tse tlasa taolo ya kamano pakeng tsa leqwetha le moemelwa wa hae di baballetswe ho latela karolo ya bo 40 ya PAIA.

Le hoja PAIA e ananela boteng ba melao e meng mabapi le tsamaiso le tshenolo ya lesedi le direkoto, maamong a ha molao o seha meedi ya phihlello ya lesedi ka mokgwa o se nang toka mme o na le kgohlano le ditheo tsa ponahalo le boikarabelo, ho tla latelwa PAIA, e seng molao oo.

4.3.6 Paballo ya Lesedi la Diphuputso

Mohlanka wa Lesedi wa setheo sa bohle kapa poraefete o tlamehile ho hanela phihlello ya direkoto tse fupereng lesedi le mabapi le diphuputso tse etswang kapa tse tla etswang ke setheo sa bohle kapa poraefete se boletsweng kapa setho sa boraro. Kganelo ena ya phihlello ya lesedi e maemong ao ho ona tshenolo ya rekoto e tla pepesang diphuputso tsa setho sa boraro kapa setheo sa bohle kapa poraefete, motho kapa institjushene e etsa diphuputso tseo, kapa dikahare tsa diphuputso di ka behwa kotsing e kgolo (sheba dikarolo tsa 43 le 69 tsa PAIA).

4.3.7 Lesedi le ka hanelwang phihlello

Mekgahlelo e latelang ya lesedi ke lesedi leo Mohlanka wa Lesedi a ka hanang ho fana ka phihlello ya lona, ha feela a kgona ho neha mabaka a hore lesedi leo le wela mekgahlelong e latelang mme ha ho molemong wa bohle hore le senolwe (*hore o fumane lesedi le eketsehileng ka polelwana ya molemo wa bohle sheba karolo ya bo 4.4 mona ka tlase*).

4.3.7.1 Dikamano tsa Afrika Borwa tsa tshireletso le matjhaba

Karolo ya bo 41 ya PAIA e laela mohlanka wa lesedi hore a nahane ka hore na kopo ya lesedi e amana le lesedi la tshireletso ya Afrika Borwa kapa tjhe. Mohlanka wa lesedi a ka qhala kopo haeba a ka hlahisa bopaki ba hore ho nehelana ka lesedi leo ho tla beha polokeho ya Afrika Borwa kotsing.

4.3.7.2 Menyetla ya Afrika Borwa ya Moruo, Tjhelete le Kgwebo

Karolo ya bo 42 ya PAIA e laela paballo ya lesedi la setheo sa bohle haeba tshenolo ya lona e tla ba kotsi ho boemo ba Riphaboliki ba moruo kapa tjhelete. Maemo ana a ho hana ke a boikgethelo, ho boelang hore Mohlanka wa Lesedi o tla hloka ho ela hloko ntlha ya hore ditheo tsa bohle di laetswe tlasa Molao wa Motheo wa Afrika Borwa hore di be le boikarabelo ho bohle, le hore ka lebaka leo ke maemong a itseng feela ao kopo ya phihlello ya lesedi e ka hanelwang ho ona. Ho feta moo, Mohlanka wa Lesedi o tla hloka ho bontsha hore tshenolo ya lesedi leo ho buuwang ka lona e tla baka kotsi ho menyetla ya Afrika Borwa ya tjhelete le moruo.

4.3.7.3 Mesebetsi ya ditheo tsa bohle

Karolo ya bo 44 ya PAIA e neha Bahlanka ba Lesedi bokgoni ba ho hanela phihlello ya rekoto haeba e tla sitisa mesebetsi ya setheo sa bohle. Karolo ya bo 44 e batsi, lenane la direkoto tse bontshitsweng katlasa mesebetsi le kenyeletsa:

- » Metsotso ya dikopano;
- » Direkoto tse fupereng keletso le mehopollo;
- » Direkoto tse mabapi le ditherisano le ditheo tse ding;
- » Direkoto tse mabapi le ho ralwa ha dipholisi kapa ditshisinyo.

4.3.7.4 “Dikopo tseo bonneteng di se nang botebo kapa di tenang, kapa di bakang ho fetola ha matla le ho sa kgotsofatseng ha merero ya mehlodi”

Mohlanka wa Lesedi a ka hanela kopo ya lesedi haeba a na le tjhebo ya hore ho sebetsa ka dikopo tseo ho tla nka nako e telele mme ho bake tshenyo ya mehlodi. Hape, Mohlanka wa Lesedi a ka hanela phihlello ya rekoto haeba kopo e bonwa e se na kelello kapa e etswa ke mokopi ka morero wa ho tena kapa ho phephetsa.

4.4 Molemo wa Bohle ke Morena

Dipaballo tsohle tse neilweng lesedi jwalo ka ha di bontshitswe mona ka hodimo di a hlakolwa haeba ho lokollwa ha lesedi ho le molemong wa bohle. Ka mokgwa ona teko ya molemo wa bohle e hlakola maemo ohle a mang a ho hanela phihlello ya lesedi.

Mohlanka wa Lesedi wa setheo sa bohle kapa poraefete o tlamehile ho sebedisa teko e latelang pele a hanela phihlello ya lesedi e welang mekgahlelong ya ho se senolwe e lenaneng le ka hodimo. Haeba maemo ana a phethahatswa, lesedi le tlamehile ho senolwa ka lebaka la molemo wa bohle.

Na lesedi le bontsha tlolo e matla ya molao?

KAPA

Na direkoto tseo ho bolelwang ka tsona di fupere lesedi le amang polokeho e matla ya bohle kapa kotsi ya tikelohlo e ka bang teng?

LE

Na molemo wa bohle o feta kotsi e ka hlahang ka mokgwa o totobetseng ha lesedi le ka senolwa?

KAROLO YA 5

Dingolwa tsa bohlokwa le mehlodi e ka sebediswang

Karolo ena e kenyeletsa:

5.1 Lenane la dingolwa tsa bohlokwa tse sebedisitsweng tlhahisong ya Tataiso ena ya PAIA, hammoho le molao

5.2 Lenane la mehlodi e meng ya PAIA e ka sebediswang

5.1 Mehlopi ya bohlokwa

MOHLOPI	MONGODI
Promotion of Access to Information Act 2 of 2000	Molao
Protection of Personal Information Act 4 of 2013	Molao
PAIA Unpacked (e fumaneha ho www.saha.org.za)	SAHA
PAIA Resource Kit (e fumaneha ho www.saha.org.za)	SAHA
The Guide on How to Use the Promotion of Access to Information Act 2 of 2000 (e fumaneha ho www.sahrc.org.za)	SAHRC
PAIA Community Tool Guide (e fumaneha ho www.sahrc.org.za)	SAHRC
PAIA Frontline Staff Manual (e fumaneha ho www.sahrc.org.za)	SAHRC

5.2 Melawana ya PAIA

TSEBISO YA MMUSO	LETSATSI	SEHLOOHO LE TLHALOSO
Government Notice: No. R. 1244	22 Lwetse 2003	Ditokiso tse amanang le ho fumaneha ha dibukana tsa ditaelo tsa PAIA tsa ditheo tsa bohle le tsa poraefete.
Government Notice: No. R. 187	15 Hlakola 2002	Tokiso ya PAIA mabapi le Tataiso ena ya Karolo ya le ho fumaneha ya dibukana tsa ditaelo tsa PAIA
Government Notice: No. R. 233	9 Hlakubele 2001	Molawana ona o ama ditefiso tse lefiswang bakeng sa phihlello ya direkoto tsa ditheo tsa bohle le tsa poraefete.
Government Notice No. R. 466	1 Phupjane 2007	Diforomo tse kenyeleditsweng bakeng sa Bahlanka ba Lesedi di tla latela ha ho phatlalatswa ditsebisu tsa tshenolo la boithaopo ho latela dikarolo tsa 15 le 52 tsa PAIA.

5.3 Ditokiso tsa PAIA

TSEBISO YA MMUSO	LETSATSI	SEHLOOHO LETLHALOSO
Government Notice No. 428	31 Hlakubele 2004	Tokiso ya karolo ya 92(4) ya PAIA ho akaretsa Ditlolo le Dikotlo ho batho ba thibelang ka bomo le ntle le molao kopo ya mokopi ya lesedi, mohlala, ka ho senya direkoto.
Government Notice No. 96	15 Pherekong 2003	Tokiso ya PAIA ho akaretsa thupello ya bahlanka ba tsamaisang Makgotleng a Bomaseterata ha ho tlišwa dinyewe tsa PAIA pela bona.
Government Notice No. R. 187	15 Hlakola 2002	Tokiso ya PAIA mabapi le Tataiso ena ya Karolo ya bo 10 le ho fumaneha ha dibukana tsa ditaello tsa PAIA.

5.4 Ditokiso tsa Melawana ya PAIA

TSEBISO YA MMUSO	LETSATSI	SEHLOOHO
Government Notice: No. 1263	11 Mmesa 2003	Tsebiso e mabapi le ho fumaneha ha dibukana tsa ditaello tsa PAIA tsa ditheo tsa poraefete.

5.5 Mehlodi e meng ya PAIA e thusang

- 1) Using PAIA to Promote Housing Rights, SAHA (e fumaneha ho www.saha.org).
- 2) Accessing Information for Your Community, SAHA (e fumaneha ho www.saha.org).
- 3) Accessing Information in the LGBTI Sector, SAHA (e fumaneha ho www.saha.org).

